

Sosiaali- ja terveysministeriölle

Viite: lausuntopyyntö 6.3.2017 (STM57:00/2017)

Lausunto sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamista koskevaan lakiesitykseen tehdyistä täydennyksistä

Sosiaalialan osaamiskeskukset pitävät tärkeänä, että vaativaa sosiaalihuollon palvelua tarjoava palveluyksikkö tunnistetaan sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamista koskevassa lainsäädännössä, se määritellään ja palvelun sertfioinnille asetetaan erityiset vaatimukset. Sosiaalialan osaamiskeskusjohtajat ehdottavat kuitenkin esitettyyn määrittelyyn seuraavia täydennyksiä:

3 § (7) vaativaa sosiaalihuoltoa tuottavalla palveluyksiköllä tarkoitetaan yksikköä, jossa tuotetaan sosiaalihuollon erityisosaamista vaativia sosiaalihuollon palveluja, jotka edellyttävät myös terveydenhuollon tai muiden hallinnonalojen osaamisen yhdistämistä palveluun, joissa voidaan käyttää asiakkaan itsemääräämisoikeutta rajoittavia toimenpiteitä, tai jotka vaativat hyvin erikoistunutta tutkittuun tietoon perustuvaa osaamista.

Sote-uudistuksessa luodaan sosiaalipalveluihin uusi vaativien palvelujen rakenne, joka tarvitsee tuekseen myös lainsäädäntöä. Lainsäädännön luominen aloitettiin sosiaalihuoltolain uudistuksella, jolla lakiin lisättiin 33a §. Jo tässä vaiheessa olisi tarvittu huomattavasti perusteellisempi työskentely - esimerkiksi asiantuntijatyöryhmä. Viimeistään nyt olisi asetettava sosiaalihuollon uutta palvelurakennetta selvittävä työryhmä, joka loisi pohjan uudelle, asiakaslähtöiselle, integratiiviselle ja valinnanvapautta tukevalle sosiaalihuollolle. Tähänastisessa sote-valmistelussa on käytetty liian vähän sosiaalihuollon asiantuntijoita.

Tarve sosiaalihuollon uutta rakennetta selvittävälle työryhmälle tulee myös siitä, että sosiaalihuollon erityispalveluja tuottaneet kehitysvammahuollon kuntayhtymät purkautuvat, ja se tulee aiheuttamaan muutoksia kehitysvammaisten palvelujen järjestämiseen. Myös lasten ja perheiden palvelujen tueksi luotava vaativan erityistason palvelu (osaamis- ja tukikeskukset) tulee

olemaan osa uutta palvelurakennetta. Näiden erityistason palvelujen pitää määritelmällisesti olla selvästi tunnistettavissa ja niiden turvallisuuden ja laadun oltava luotettavasti varmistettavissa.

Sosiaalihuollon palvelukenttä on hyvin hajanainen. Sosiaalihuollossa erityisosaamista vaativaa palvelua tuotetaan nykyisin järjestöissä, kunnissa ja erityishuollon kuntayhtymissä sekä tulevaisuudessa maakunnan liikelaitoksen lisäksi yhä enemmän järjestöissä ja yrityksissä (lastenkodit, vammaisten asumispalvelut, päihdekuntoutus, turvakodit, maahanmuuttajien erityispalvelut).

Sote-uudistuksen myötä maakunnan liikelaitokseen syntyy perustaso ja erityistaso, ja jälkimmäiseen tulee sijoittumaan myös sosiaalihuollon vaativaa palvelua. Nämä liikelaitoksen tuottamat erityistason palvelut tulevat olemaan osittain yhteisiä terveydenhuollon kanssa. Maakunnan liikelaitos voi hankkia palveluja myös markkinoilta ja yksityisten ja järjestöjen tuottamien sosiaalihuollon erityispalvelujen määrä todennäköisesti kasvaa. Siksi on ensiarvoisen tärkeää, että palvelutuottajien ja palveluyksiköiden rekisteröinti edellyttää aina joko valvontaviranomaisten tekemää ennakkotarkastusta tai vaihtoehtoisesti huolellisesti määriteltä laatu järjestelmän käyttöä ja oma valvontasuunnitelmaa kuten hallituksen esityksessä esitetään.

Tuottajilta on mahdotonta vaatia rekisteröitymistä ilman laajapohjaista määrittelytyötä ja rakenteen luomista siihen. Lakiluonnoksen pohjalta näyttää siltä, että tuottajan on osattava itse identifioida, milloin sen palveluyksikkö tuottaa sosiaalihuollon vaativaa palvelua. Esitetyt henkilöstön osaamisvaatimukset ainakaan tässä muodossa eivät riitä selvittämään, milloin yksikkö on vaativan erityisosaamisen yksikkö.

Lisäksi on huomioitava, että on olemassa myös sellaista sosiaalihuollon vaativaa erityisosaamista, joka on paljolti terveydenhuollosta irrallaan (mm. turvakodit, koulukodit). Myös niille on voitava luoda sertifiointi. Vaikka usein vaativat sosiaalihuollon palvelut ovat sellaisia, että niihin liittyy itsemääräämisoikeuden rajoituksia, ei sekään vielä riitä määrittelyksi. On monia esimerkiksi vaikeaa riippuvuutta aiheuttavia ongelmia (rahapeli riippuvuus) jonka hoitaminen vaatii monialaista erityisosaamista, mutta se ei kuitenkaan esitetyn määritelmän mukaan olisi vaativaa sosiaalihuoltoa.

Kaiken kaikkiaan lain perusteluissa esitetty laitosmaisen ja ympärivuorokautisen toiminnan määrittely vaativaksi sosiaalihuollosi vaikuttaa melko vanhanaikaiselta. Monissa tapauksissa erittäin vaativan tason hoitoa, kuntoutusta ja tukea annetaan asiakkaan/perheen kotiin tai päivä kuntoutuksena tai erilaisina sekamuotoina.

Helsinki 28.3.2017

Sosiaalialan osaamiskeskusten johtajat

Osaamiskeskusjohdon koordinaattori Arto Rautajoki,
Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskus SONet BOTNIA

Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Socca, Pirjo Marjamäki

Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Koske, Marja Heikkilä

Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, ISO; Tarja Kauppila

Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Socom, Leena Kaljunen

Länsi- ja Keski-Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus Sosiaalitaito, Merja Salmi

Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, Kaisa Kostamo-Pääkkö, Petri Kinnunen

Päijät-Hämeen ja Itä-Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus Verso, Kirsi Kuusinen-James

Ruotsinkielinen sosiaalialan osaamiskeskus FSKC, Torbjörn Stoor

Sosiaalialan osaamiskeskus Kanta-Hämeessä, Pirkanmaalla ja Satakunnassa, Pikassos, Kristiina Laiho

Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Vasso, Tapio Häyhtiö